

משנה

1 שנינו במשנה לעיל (ק) שהמוכר לחבירו 'בית כור עפר, מדה
2 בחבל, אפילו אם פחת או הוסיף כל שהוא עליו להחזיר, ואם
3 אמר לו 'הן חסר הן יתר', שיעור החזרת המקח הוא בטעות של
4 רובע קב לסאה, במשנתנו יבואר הדין באופן שהראהו את סימני
5 וגבולות השדה.
6 האומר לחבירו 'בית כור עפר אני מוכר לך, בסימני ובקצרי' –
7 בתוך הסימנים והגבולות הללו שאתה רואה, אם הותר או חסר
8 לו בשדה פחות מן השות, פחות משישית מבית כור, הניעו – קיבל
9 הלוקח את הקרקע כמות שהיא, ואינו יכול לתובעו שיוסיף לו
10 קרקע. אבל אם חסר יותר משישית, כגון רבע בית כור או
11 חמישית, עד שות, ינכה – יחסיר הלוקח מהמעות שעליו לשלם
12 למוכר, כפי הערך שחיסר, ואם הוסיף לו המוכר קרקע יותר
13 משישית, יחזיר הלוקח את מה שהוסיף בקרקע. ואף שבשמוכר לו
14 'בית כור עפר הן חסר הן יתר' שיעור הטעות הוא ברובע קב
15 לסאה, שהוא שיעור קטן ביותר של אחד מתוך עשרים וארבעה,
16 מכל מקום כאן שיעור הטעות הוא גדול יותר, עד שישית, כיון
17 שבשמוכר לו 'בסימני ובמצריו' היינו כפי שהוא רואהו בעיניו,
18 והרי זה כאומר בפירוש שהוא מוכר לו שדה זו כמות שהיא, בין
19 קטנה ובין גדולה, אמנם בהפרש של שישית צריך להחזיר, כיון
20 שמכל מקום אמר לשון 'בית כור', ויש צורך שיהיה השיעור קרוב
21 לבית כור.

גמרא

22 הגמרא דנה באופן שהותר או חסר שישית מדויקת: אימא, רב
23 הווא אומר, אם חסר או הותר בדיוק שות, דינו כפחות מן השות,
24 והגיעו. ורב יהודה אומר, דין שות ביותר מן השות, שאם חסר
25 המוכר צריך להשלים, ואם הוסיף צריך להחזיר.
26 הגמרא מבארת איך כל אמורא ביאר את המשנה לפי שיטתו: רב
27 הווא אומר, שות כפחות מן השות, ואף שבמשנה נאמר 'פחות
28 משות וגיעו', אין לדייק מכאן שבשדות עצמה ינכה, אלא הדי
29 קאמר התנא, אם חסר פחות מן השות, וגם שות בכלל זה, הניעו
30 ללוקח כמות שהוא, ורק אם חסר יותר מן השות, ינכה. והיינו כיון
31 שמשמעות הלשון 'עד שות ינכה', היינו לא 'עד' בכלל, ורק אם
32 חסר יותר משות, ינכה. ורב יהודה אומר, שות ביותר מן השות,
33 והדי קאמר התנא, רק אם חסר פחות מן השות הדין שהניעו, אבל
34 אם חסר יותר מכך, כגון רבע או חמישית עד שות, וגם שות

35 בכלל זה, ינכה, כיון שמשמעות הלשון 'עד שות ינכה', היינו 'עד'
36 בכלל.
37 הגמרא מקשה על רב הווא מברייא: מיתבי, שנינו בתוספתא (פז)
38 המוכר לחבירו בית כור בסימני ובקצרי, כאופן המבואר
39 במשנה, אם פחת שות או הותר שות, הרי דינו הוא כמו בשות
40 הדינין – דיינים שמכרו את נכסי היתומים לצורך מזונות האשה
41 והבנות, וטעו בשומת הנכסים, שהדין הוא שהניעו, ואין המכירה
42 מתבטלת, והא שום הדינין, דעת חכמים בכתובות (צט) שדין
43 שות ביותר מן השות הוא, ושומתם בטילה, והבינה הגמרא
44 שהתוספתא סוברת בחכמים, וכיון שדיממה את דין המוכר
45 בסימני ובמצריו לשומת הדינים, נמצא שאף לגבי המוכר
46 בסימני ובמצריו הדין הוא ששות כיותר משות, שינכה, ושלל
47 כדברי רב הווא שאמר שבשות בדיוק הדין הוא שהגיעו.
48 מתרצת הגמרא: אומר לך רב הווא, ולמצינו – וכי לשיטת רב
49 יהודה לא קשה מברייא זו, והרי 'הניעו' קא תני בברייא, ואילו
50 בשום הדינים סוברים חכמים שבשות בדיוק שומתם בטילה,
51 ולא הגיעו, ואם כן על כרחך ברייתא זו אינה כשיטת חכמים, אלא
52 כרבן שמעון בן גמליאל (שס), שאף בטעות של שות המכר קיים,
53 ואם כן אדרבה, מוכח מהברייא כדברי רב הווא, שהמוכר
54 בסימני ובמצריו ופחת או הותר שות בדיוק, דינו כפחות
55 משות, והגיעו, וקשה מהברייא על רב יהודה, האומר שדין
56 שות כיותר משות, ויחזיר.
57 הגמרא מיישבת את הברייא לדעת רב יהודה: (אלא) לעולם דין
58 שות בדיוק הוא כיותר משות, ומה שהשוותה הברייא את
59 דינו לשום היתומים, אין זה לכל דינו, אלא בדבר אחד דינו בשום
60 הדינין, ובדבר אחד לא יהיה דינו בשום הדינין, בשום הדינין הוא
61 לגבי הדין כשטעו בשות, שבשניהם אין זו מחילה, ולא בשום
62 הדינין לגבי דבר אחר, ואילו הדין – בשום הדינין כשהתבררה
63 הטעות כפול המקח לגמרי, ואילו הדין – בטעות של מוכר ולוקח,
64 הדין שהניעו – אין המוכר בטל, אלא רק מחזיר את האונאה, וכפי
65 שנאמר במשנה 'עד שות ינכה', והתוספתא באה לחדש שהגם
66 שהם דומים בכך שבשניהם אין מחילה בשות, מכל מקום יש
67 ביניהם חילוק בדין, כיון שבית דין שטעו צריכים להחזיר את
68 הטעות, אבל כאן ששניהם רוצים את המכירה, אין עליהם אלא
69 להחזיר את האונאה אבל המכר קיים.
70 הגמרא מביאה מעשה, שנלמד ממנו שיש אופנים שאף ביותר
71 משות הגיעו: רב פפא וכן ארעא מנהוה נכרא – קנה קרקע מאדם
72 אחד,

המשך מעמוד מ

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אמור

כמ"ש במהרש"א¹⁴, והשני יוד"ן שבינין, כמו השני יוד"ן שביה' וכמובן.

אות ח' דמשיח, חנינה, הוא לנגד נו"ה, כי אות ח' רומז על נו"ה (אם נו"ה נחשבין לא', כי הם תרין פלגי גופא, א"כ הם ספירה הח', ויסוד ט', ומל' י'), כמ"ש בקה"י¹⁵ מע' אות ח' ע"ש. והיינו לנגד הב' ערבות שרומזים על נו"ה.

לקוטי לוי יצחק מס' פסחים עמוד קו, פניני לוי יצחק על התורה

י"ל עצו ופריו שוה, הוא ע"ד שלעתיד יה' השם הוי' יהי¹³, שהוא ו' דז"א יהי' במדרגת ה' דחכ', ב"פ י"ה, וזהו עצו ז"א, ופריו חכ', שוה. והיינו נון שהכתיב הוא ב' אחר הנ', ולא באות ו', והיינו השני נוני"ן הם כמו השני ההי"ן שבשם

(13) עי' לקוטי תורה מהאריז"ל זכרי' יד, ט. וז"ל: ביום ההוא יהי' ה' אחד, הנה עתה בגלות נקרא ז"א ונוקבא דודים ואו"א רע' דאו"א לא מתפרשין וז"ל לזמנין מתחברים אבל לעתיד לבוא יהי' ה' ז"א ושמו שהיא נוקבא יהי' גם כן אחד פכ"פ עמו כמו או"א נמצא שהשם לא יהי' הו"ה שהוא מורה על בחי' ו"ק אלא השם יקרא יהי"ה כי כשם שחז"ב נק' י"ה כן יקראו ז"ב כי ז"א יהי' תמיד בן י"ס שלם והנוקבא תהי' במדרגתה הראשונה.

(14) עי' ילקוט משיח וגאולה עה"פ פ' מצורע סימן ב.

(15) וז"ל: ח' רומז על נצח הוד שבהן ח' אותיות דהוי' אדני איהו בנצח ואיהו בהוד.

נוסף מְּדִינָה הֵם, ותובע את חלקו בירושה. נחלקו בזה רב
 ושמואל: רב אָמַר בְּמִלָּה מְחֻלָּקָה – החלוקה שחלקו בטלה,
 וחוזרים וחולקים שוב לשלושה חלקים. ושמואל אָמַר מְּמַצִּין,
 דהיינו שכל אחד מהאחים נותן שליש מחלקו לאח שבא ממדינת
 הים. וכגון שחלקו שש שדות ונטל כל אחד שלש שדות, נותן כל
 אחד שדה אחת מחלקו לאח שבא ממדינת הים, ונמצא שכלכל
 אחד ישנם שתי שדות.
 רבא מקשה על דעתו של רב מהלכה אחרת שאמר: אָמַר לִיה רַבָּא
 לְרַב נַחֲמָן, לְרַב דָּאֲמַר שכשבא האח השלישי הדין הוא שְׂמִילָה
 מְחֻלָּקָה, אָלְמָא סובר שְׁהָרַד דִּינָא – שכיון שהחלוקה היתה שלא
 מדעת השלישי חוזר כל הדין והחלוקה שעשו לפני כן, אָלְמָא מְעַתָּה
 יצא לדבריו שְׁהֵי בִי תִלְתָּא דְּקִיָּמִי – שלשה שותפים ואו אחים
 שנמצאים בעיר, וְאִזְוֵל בִּי תְּרִי מִיָּנִיחוּ וּפְלֹג – והלכו שני שותפים
 מתוך השלושה וחלקו בגורל בבית דין את השותפות בשלושה
 חלקים שווים, בלי ידיעת השותף השלישי, חָכִי נָמִי דְּבְּמִלָּה מְחֻלָּקָה
 – האם גם בזה נאמר שכשיבאו השותף השלישי וירצה לבטל את
 החלוקה יוכל לבטלה, וזה ודאי אינו, כי מכיון שחלקו בבית דין
 חלוקתם חלוקה, ואפילו שני שותפין יכול אחד מהם לחלוק בלי
 ידיעת חבירו, אם חלק בבית דין.
 תירץ רב נחמן לרבא: חָכִי הִשְׁתָּא – וכי כך נראה בעיניך עתה שיש
 לומר כן, כיצד תרצה להשוות את שני המקרים, הרי הָתָם –
 בשנים שחלקו בלי ידיעת השותף השלישי, נִחְיִיתִי אֲדַעְתָּא דְּבִי
 תִלְתָּא מְעִיקָרָא – ירדו החולקים כבר מתחילה על דעת לחלק
 לשלושה חלקים כמנין השותפים, ולא הפסיד השלישי כלום, שהרי
 אף אם היה כאן היה חולק בגורל שעשו, אבל הָתָם – באחים
 שחלקו והגיע להם אח ממדינת הים, לא נִחְיִיתִי אֲדַעְתָּא דְּבִי תִלְתָּא
 מְעִיקָרָא – לא ירדו לחלוק את הירושה לשלושה חלקים, ונמצא
 שהחלוקה היתה בטעות מפני שכל אחד נטל יותר מכפי חלקו,
 ועל כן סבר רב שהחלוקה מתבטלת.
 רב פפא מקשה על שמואל מדבריו במקום אחר: אָמַר לִיה רַב פָּפָא
 לְאִבְי, לְשִׁמּוּאֵל דָּאֲמַר בשני אחים שחלקו ירושה ובא להם אח
 נוסף, שְׂמִילָה מְחֻלָּקָה – חלוקתם קיימת, וכל אחד נטל מחלקו ונותן
 לאח השלישי, לְמִיָּקָרָא – האם בא הדבר לומר דָּקָם דִּינָא – שאמנם
 חלק מהחלוקה הקודמת בטלה, אך מכל מקום לגבי השאר
 אומרים שנשאר ועומד הדין ואינו מתבטל, משום שכל הנוטל
 דבר שראוי לו ליטול אלא שאינו נוטלו בשיעור הראוי לו מועילה
 תפיסתו, כיצד ניתן לומר כן בדעת שמואל, וְהָא רַב וְשִׁמּוּאֵל דָּאֲמַרִי
 תְּרִינִיחוּ שאדם האומר לחבירו בְּזֹר חֲטִים וְשִׁמּוּאֵל שלושים סאים,
 בְּשִׁלְשִׁים סלעים אִנִּי מוֹכֵר לָךְ, והתחיל למשוך את הסאים, ורוצה
 אחד מהם לחזור, הדין הוא שִׁבְּלוֹ לְחֻזּוֹר בִּזְ אִפְּסִילוּ שִׁבְּלוֹ
 עשרים ותשע סאים ואוחז הוא בְּפָאָה הֶאֱחָרִיזָהּ, והטעם כי כל
 הכור נחשב כמכירה אחת, וכל שלא משך את כולו לא נגמרה
 המשיכה. אבל אם אמר לו בְּזֹר בְּשִׁלְשִׁים סלעים, כָּאָה בְּפָאָה אִנִּי
 מוֹכֵר לָךְ, לפי סוף דבריו יש כאן מכירה נפרדת לכל סאה וסאה,
 ולכן הדין שראשון רָאשׁוֹן – כל סאה וסאה שמשך הלוקח קָנָה,
 ואינם יכולים לחזור. ויש להקשות מהרישא שכתוב שיכול לחזור
 בו, והרי מכיון שמגיע לו כור כפי מה שסיכמו בתחילה, ומשך רק
 עשרים ותשע סאים, נמצא שמשך מה שמגיע לו אלא שלא
 בשיעור הראוי לו, ומדוע אמר שמואל שיכול לחזור בו, הרי לפי
 דבריו בדין חלוקת אחים, היה צריך להיות הדין שקם דינא, היינו
 שלגבי מה שכבר משך אינו יכול לחזור בו עוד.

אָמַר לִיה המוכר, קרקע זו שאני מוכר לך שאלו הן סימניה
 וגבולותיה, הוּא עֶשְׂרִין גְּרִיזֵי מִשְׁחָה – עשרים סאים מידתה, ולפי
 האמת לא הוּא אֵלָּא חֲמִיִּסָּרָא – לא היתה אלא חמשה עשר סאים.
 אָתָּא – בא רב פפא לְקַמְיָה דְּאִבְי לברר את הדין. אָמַר לִיה אבִי
 כְּבִרְתָּ מְכֻלָּתָה – כיון שידעת שזה גודלה, הרי קיבלתה על דעת כן.
 שאלו רב פפא: וְהָתָּן במשנתנו שאם חיסר פְּחוֹת מִשְׁתוֹת הדין
 הוא שְׁהִינֵנָּה, אבל ביותר משות כגון רבע או חמישית עַד שְׁתוֹת
 הדין שְׁהִינֵנָּה, ואם כן כאן שהטעות היא בשיעור רבע מכלל
 המכירה ודאי הדין שינכח. השיב לו אבִי: הדין שלמדנו במשנה,
 הֵנִי מִיָּלִי הִכָּא דְּלֵא קִים לִיה בְּנֻה – זהו דווקא כשאין הלוקח מכיר
 את הקרקע, אָבֵל הִכָּא דְּקִים לִיה בְּנֻה – באופן שמכיר את הקרקע
 ויודע שהיא חסירה, כְּבִר וְכִבִּיל, ואפילו אם חסרונה הוא יותר
 משתות.
 שאלו רב פפא: וְהָא עֶשְׂרִין גְּרִיזֵי אָמַר לִי שהוא מוכר לי, ומסתבר
 שלא ידע בעצמו כמה הוא שיעור הקרקע, וכונתו היתה שישלים
 לי ממקום אחר, או שינכח לי מן המעות. אָמַר לִיה אבִי, כוונת
 המוכר רק היתה לומר לך שבח קרקעו, דְּעִדִּיפָא כְּעֶשְׂרִין –
 שחשובה היא ועושה פירות כמו שדה בשיעור עשרים סאים.
 הגמרא מביאה ברייתא לגבי אחין שחולקים ירושה ביניהם על ידי
 גורל: תִּנְיָא בבריתא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, הָאֲחִין שֶׁחֲלָקוּ את ירושתם
 לחלקים שווים על מנת שיטילו לאחר מכן גורל ויטול כל אחד מה
 שיעלה בחלקו, בְּיוֹן שֶׁעֲלָה גוֹרֵל לְאֶחָד מֵהֶן והוברר מה חלקו, קָנָה
 בְּעוֹלָם. דהיינו זה שהעלה כבר חלקו בגורל זכה לגמרי ואינו יכול
 לחזור בו, ולגבי השאר, אם יש רק עוד אח אחד ודאי שזכה אף
 הוא לגמרי שהרי אין עוד למי לחלק. ואם יש עוד שני אחים זכו
 בין שניהם בחלק שנשאר, לענין שחלק זה שייך להם יחד ואין
 האח הראשון יכול לחזור בו מהחלוקה, ומעתה רשאים הם לחלקו
 אף באופן אחר, ובכל זמן שירצו.
 מבררת הגמרא: מָאִי מְעַמָּא – מה הטעם בזה ובאיזה קנין קנה האח
 הראשון שלא יוכל לחזור בו. משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דִּין
 זה הרי הוא בְּתַחֲלַת חֲלוּקָת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שכשחלקו את הארץ
 לשבטים, חלקו על ידי גורל, שכך כתוב (במדבר כו נה) 'אֶךְ בְּגוֹרֵל
 יִחַלֵּק אֶת הָאָרֶץ לְשִׁמּוֹת מִשּׁוֹת אֲבֹתָם יִגְדֹּלוּ, ואם כן אפשר ללמוד
 מִה תִּחְלַת חֲלוּקָת בְּגוֹרֵל, אֵךְ כָּאֵן קוֹנִים הֵם בְּגוֹרֵל, והגורל הוא
 מעשה הקנין.
 מבררת הגמרא: אִי מִה לְחֵלֶן – בחלוקת ארץ ישראל, לא נגמרה
 החלוקה אלא גם בְּקָלְפִי, דהיינו גורל, וגם באוּרִים וְתוֹמִים, דין
 כמבואר לחלן (קכב) שאלעזר עמד עם אורים ותומים, והיה
 שואל באורים ותומים איזה חלק יעלה לכל שבט, ואחר כך מעלה
 בגורל את השבטים ונחלתם. וממילא נאמר שֶׁאֵךְ כָּאֵן בחלוקת
 האחים יצטרכו לחלק גם בְּקָלְפִי וגם באוּרִים וְתוֹמִים. משיבה
 הגמרא: אָמַר רַב אִשִּׁי לעולם כאן קנה האח שעלה לו הגורל בקנין
 גורל, ומה שאין צריכים גם אורים ותומים, כיון שְׁהָתוּא הִנָּחָה
 דְּקָא צִיָּתִי לְהִדְרִי – כיון שהם מסכימים שלא להשאר עוד שותפים
 והם נשמעים זה לזה לחלוק בגורל, ודאי שאינם רוצים שיהיה עוד
 עיכוב בדבר, וְהָמָרִי וְהָמָרִי לְהִדְרִי – הרי הם גומרים בדעתם ומקנים
 לכל אחד בלב שלם משעה שיעלה לו הגורל, ולכן אין צריך כאן
 גם אורים ותומים.
 הגמרא דנה בשני אחים שחלקו ירושת אביהם, ובא להם אח
 ממדינת הים, ותובע חלקו בירושה: אִיתְּמָר, שְׁנֵי אֲחִין שֶׁחֲלָקוּ
 קרקעות שנפלו להם מירושת אביהם, ולאחר שחלקו בָּא לָהֶן אֵךְ